

GEZELSCHAPSLEVEN TE GENT IN DE 19e BEGIN 20e EEUW (Vervolg)

VII ONTSPANNINGSVERENIGINGEN

a. BOLSPEL

Bolspel is eeuwen oud. Vanaf de zeventiende eeuw zijn in de lage landen de iconografische getuigen ontelbaar: schilderijen, etsen, tekeningen liegen er niet om, het werd gespeeld op het platteland en in de stad.

De meeste maatschappijen of gezelschappen, o.m. de fanfare "*Struiken worden Bomen*", hadden een rolbaan in de hof van hun lokaal. In 1888 ontvingen de "Struiken"-bolders zelfs een erevaandel dat ze fier in optocht door de stad toonden.

Doch er bestonden ook groeperingen die zich uitsluitend op een of andere vorm van het bolspel toelieden: de krulbol, het gaaibollen of de "gerrebollinge". In het eerste geval heeft de bol de vorm van een platte kaas, schuin afgerond; bij het gaaibollen rolt men de bol naar een houten vogel op een metalen pen, geplaatst aan het boveinde van een hellende, houten vloer; voor het "gerrebollen" moet de platte bol een doorgang passeren tussen twee in de grond gezette stokken.

In 1822 werd de maatschappij "*De Gaaibolders op de Tuin*" gesticht. Haar lokaal lag in de herberg "Het Meuleken", toen nog "Buiten de Brugse Poort". Op het Sint-Pieterskwartier, in het café "Het Brouwerken" bestond reeds vóór 1828 de boldersmaatschappij "*Sint-Pieter*".

De "*Boule V*" was een krulbolgezelschap in 1843, in het estaminet "La Chasse Royale" in de Noordstraat 39, gesticht.

"*De ware Vrienden van de Krulbol*" was een sociëteit die circa 1845 in de Stoppelstraat 35 bij de "Zottepoort" werd opgericht. Tijdens de Gentse Feesten van 1848 organiseerden ze bolprijkskampen. Toen was hun lokaal gevestigd in het estaminet "Le Parc" op de Coupure.

De 2de januari 1848 werd de boldersmaatschappij "*De levende Jonkheid*" gesticht. Hun samenkomsten gingen door in de Bellevuestraat 7 op Ekkergem. Ze beschikten over een vlag waarmee ze aan stoeten deelnamen.

De herberg "Het Boldershof" in de Sint-Amandstraat was het stamcafé van de maatschappij "*De Blandinusberg*" in 1850 opgericht. De leden speelden met de krulbol en beschikten in hun lokaal over 5 rolbanen! Tijdens de gemeentefeesten van 1857 richtten ze een "bollinge" in die verscheidene dagen in beslag nam en waaraan een aanzienlijk aantal spelers uit Gent en omstreken deelnamen. In 1890 werd deze maatschappij opgedoekt.

Eveneens ca. 1850 werd te Ekkergem het boldersgezelschap "*De ware Koolkappers*" gesticht. Daar ze dikwijls kampioen werd tijdens de "beroeven" of uitdagingen, werd deze groep sterk gewaardeerd.

"*De ware Bolders*" van de Heuvel-(nu Overpoort) ontstond in 1854. Haar lokaal was café "De drie Uilkens" op de Zwijnaardsesteenweg.

De krulbolmaatschappij "*De Vrienden Bolders*" oefende in een lokaal aan de Bijlokevest. Ze werd in 1855 opgericht.

Het gezelschap "*Willeboldus*" kwam toen bijeen in het café "In de groene Gieter" op het Sint-Pietersplein, terwijl "*De ware liberale Vrienden*" rond diezelfde tijd ontstaan, samenkwamen in café "Het Park" aan de Coupure.

Eveneens omtrent het begin der zestiger jaren dook "*De IJver en Broedermin*" op. Aanvankelijk lag haar oefenlokaal in de zaal "Flora" (Holstraat) doch later gaf ze blijkbaar de voorkeur aan de zaal "Parnassusberg" op de Houlei.

In de maatschappij "*Moed en Eendracht*" hanteerde men de krulbol. De leden waren tevens blaaspijpschutters. Hun lokaal lag in de Sint-Lievenstraat, later in het café "De Hert" buiten de Antwerpse Poort.

De boogschuttersvereniging "*La Renaissance*", gesticht in 1833, kreeg nadien een afdeling bolders bij onder dezelfde benaming. In 1860 was hun lokaal een herberg bij de Kortrijkse Poort gelegen.

Omstreeks diezelfde tijd werden blijkbaar nog heel wat boldersverenigingen gesticht, o.m. "*De Onsterfelijken*" uit de Posthoornstraat, "*De Gentse Liefhebbers*" uit de Lange Munt en "*De drie Sleutels*" van het Sint-Pietersplein. Deze laatste organiseerden op 28 augustus 1865 een "Koningsbolling" in navolging van de soortgelijke wedstrijden bij de boogschutters.

De 2de april 1888 werd de maatschappij "*De jonge Gaaibolders*" opgericht. Haar zetel lag in de Pontstraat 44. Toen waren er 15 effectieve leden.

Toen Prosper Claeys (27) een opsomming maakte van de 19de-eeuwse, belangrijkste bolspelmaatschappijen te Gent, haalde hij de reeds vernoemde "*Blandinusberg*" (Sint-Amandstraat), "*De ware liberale Vrienden*" ("Het Park", Coupure) enz. aan, maar daarenboven somde hij verder op "*De Vlaamse Leeuw*" (Dok), "*De Krulbol*" en "*De Vriendschap*" (beide op de Brugsepoortwijk). Hij citeerde echter geen stichtingsjaren.

In 1905 werd, op de parochie van Sint-Jozef, de boldersmaatschappij "*Voet bij stek*" opgericht.

b. DUIVENSPOORT EN VOGELLIEFHEBBERS

De duivensport draagt sinds lang de voorkeur weg bij de bevolking. Was dit vroeger enkel het voorrecht van de adel, later werd de duif ook bij de minderbegoeden binnengehaald. Dezen verenigden zich in de duivensportclubs. Maar er bestonden ook maatschappijen van vinkeniers en kanarie-liefhebbers die wedstrijden inrichtten, waarbij de zang van deze diertjes werd waargenomen en genoteerd. Blijkbaar bestond dit ook op het platteland.

Auguste Voisin (28) beweerde dat er toen ook sommige verenigingen prijzen toekenden aan de mooist zingende sijsjes. Over soortgelijke gezelschappen vonden we echter geen documentatie.

Enkele leden van de boogschutters- en boldersvereniging "*La Renaissance*" van 1833, legden zich toe op het kweken en beluisteren van kanarievogels. Hun groep beschikte over een eigen vaandel en vergaderde in het café "*Place d'Armes*" op de Vogelmarkt.

De duivenliefhebbersmaatschappij "*Columbia*" werd ca. 1835 opgericht. Haar vergaderingen gebeurden in de herberg "In de Verenigde Staten" in de Eglantierstraat.

In 1849 kwam "*De verenigde Vrienden zonder Vrees*" tot stand. Haar lokaal was gevestigd in een herberg-en-winkel bij Dufour in de Veerstraat 52. Ze vroeg aan het schepencollege de toelating om voortaan, met twintig leden, voorafgegaan door twee trommelaars mee op te stappen in de stoeten alhier. Als herkenningsteken droegen ze een duifje in zilver aan een blauw lint op de borst.

De "*Société des Indépendants*", gesticht ca. 1850 kende een eigen evolutie. Deze duivenliefhebbers kwamen bijeen in de herberg bij weduwe Barelle in de Kammerstraat. Later verlegden ze hun samenkomsten in het café "Au

---

27. Claeys, P. Les Médailles modernes. Gand, 1909, p. 120-121.

28. Voisin, A. Guide de Gand. Précis de l'Histoire civile, monumentale et statistique des Gantois. S.d., p. 234.

Refuge Saint-Bavon" bij de kathedraal. Deze maatschappij werd later opgesplitst in de "*Club Péristerophile*" en de "*Colombe Messagère*".

Waar de "*Club Péristerophile*" haar spitsvondige benaming had verworven, weten we niet, maar tijdens de ontstaansperiode van deze Gentse maatschappij gaven de burgers graag verzochte titels aan hun gezelschappen. (29)

Deze maatschappij ontstond omstreeks 1860. Haar lokaal bevond zich toen in het Sint-Jorishof. Circa 1895 vergaderden de leden in het café "De Club" op de Vrijdagmarkt 17. De andere opsplitsing was de "*Colombe Messagère*", een gezelschap dat vergaderde in "Het Leestje" in de Bennesteeg.

Twintig jaar nadien besloten enige leden van de "Colombe" en van de "Club Péristerophile" de "*Union et Liberté*" op te richten. Haar achtereenvolgende vergaderlokalen zien we verder.

Genaamd naar een herberg in de Ham waar zij ontstond in 1857, was "*De Trompet*" vrij bekend. Ook daarover bestonden diploma's, gedateerd tussen 1875 en 1886. De 19de november 1899 organiseerde deze maatschappij een duivenwedstrijd ten voordele van het Rode Kruis in Transvaal. Haar lokaal was toen het café "In de Hoop van Vrede" in de Kammerstraat 4 gelegen.

De duivenbond "*De dappere Vlucht*" ontstond waarschijnlijk omstreeks 1860 in de herberg "De Leeuw van Vlaanderen" in de Sint-Margrietstraat. Als motto koos men "Goed doen en laten klappen". Naar een diploma van 1865 was haar lokaal toen het "Café du Nord" op de Vrijdagmarkt. Een ander van 1875 bewijst dat ze dan in de Chartreuzenlaan in café "Saint-Sauveur" was neergestreken, het lokaal waar tevens de "*Société Colombophile Saint-Sauveur*" vergaderde.

Over de bond "*De gouden Duij*" vonden we een diploma van 27 september 1868. In 1896 was hun lokaal gelegen in de Sint-Lievenstraat. De stichtingsdatum is ons niet bekend.

"*Les Colombophiles*", die eveneens ca. 1860 aantrad, organiseerde de 3de augustus 1866 een vlucht uit Sint-Sebastian. Zoals oorspronkelijk de "Club Péristerophile" belegden zij hun vergaderingen in het Sint-Jorishof.

De "*Société l'Hirondelle*" uit de Wilderoosstraat en de "*Maatschappij de Noordvlucht*" uit de Sint-Salvatorstraat 1, werden omstreeks 1870 gesticht. Diploma's van eerstgenoemde vereniging, gedateerd op 21 juli 1872 en van de tweede op 28 juli 1873 staven misschien deze veronderstelling. Ook "*De gekroonde Duij*" in "De Leeuw van Vlaanderen" in de Sint-Margrietstraat zal toen wel gesticht zijn.

We vermelden reeds de "*Société Union et Liberté*", in 1874 opgericht. Haar

---

29. In de Bibliotheek van de "Kon. Bond der Oostvlaamse Volkskundigen" (Kraanlei, Gent) kan men verschillende diploma's van ca. 1860 tot 1905 raadplegen waarop Gentse duivenliefhebbersbonden vermeld staan.

Jacques de Vriendt, volkskundige, bezit een porseleinkaart van 1860-'61 van de maatschappij "Club Péristerophile Gantois."

lokaal was de herberg "Het Lindeken" op het Heilig-Kerst. Later verhuisden ze nog dikwijls, o.m. naar "De Graaf van Egmont" in de Cataloniëstraat, "Het gouden Zulleken" in de Kouterdreef en het "Café de la Brasserie" in de Heilige Geeststraat.

De 11de mei 1888 kwam de duivenbond "*De Vriendenkring*" tot stand. Haar zetel was een herberg in de Palinghuizen 13; ca. 1895 vergaderden ze in de Phoenixstraat "In de Peer". Een diploma van 29 juni 1885 laat veronderstellen dat het gezelschap "*Eendracht maakt Macht*" ca. 1880 kan ontstaan zijn, terwijl "De Volharding", waarvan we diploma's van 1893 en '94 ontdekten, misschien omstreeks 1890 ontstond.

Eveneens tot het eind van de 19de eeuw rekenen we volgende maatschappijen. "*De Maagd van Gent*" te Ledeberg, "*De Oostbode*" van Mariakerke en "*De Jagers*" waarvan diploma's uit 1895 bestaan. De "*Vriendenbond*" die haar lokaal had in het "Grand Hôtel" op de Kuiperskaai en de "*Cercle Colombophile de l'Ouest*", werden ca. 1895 opgericht. De laatste had haar lokaal in "De Zwaan" in de Noordstraat.

De "Gentse Wegwijzer" van 1896 vermeldt nog o.m. "*La Concorde*" (Zuidkaai 4), "*De getrouwe Duijf*" (Van Stopenberghestraat 39), "*Le Pigeon d'or*" (Zwijnaardsesteenweg), "*Land van Belofte*" (Sing-Elisabethgracht), "*Immer klimmen*" (Klein Turkije), "*De Schelde*" (Dendermondsesteenweg), "*Les jeunes Amateurs*" (Muide 151), "*Snelle Duijf*" (Maria Theresiastraat 75) en "*L'Eclair*" (Lange Steenstraat).

Lode HOSTE
(t vervolgt)
